



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 137/2022-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného HNB advokátska kancelária s. r. o., A. Kmeťa 576/13, Martin, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Marek Hraška, proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Sa 88/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 8 Sa 88/2019 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **600 eur**, ktoré mu **je** Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Uznesením č. k. I. ÚS 137/2022-12 z 9. marca 2022 ústavný súd prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 14. februára 2022, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia základného práva prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní

označenom v záhlaví tohto nálezu (ďalej aj „napadnuté konanie“). Žiada, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznal mu finančné zadost'učinenie v sume 2 000 eur a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej s'ťažnosti a obsahu vyžiadaného súdneho spisu krajského súdu vyplývajú nasledujúce podstatné skutočnosti o priebehu napadnutého konania:

2.1. Napadnuté konanie sa začalo 13. novembra 2019 doručením správnej žaloby s'ťažovateľa krajskému súdu, ktorou sa domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne – ústredia, Ul. 29. augusta 8, Bratislava (ďalej len „žalovaná“), č. 59818-5/2019-BA z 11. septembra 2019 o zamietnutí jeho odvolania a potvrdení prvostupňového rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava z 3. mája 2019 o zániku jeho nároku na materské.

2.2. Krajský súd vyzval 3. decembra 2021 žalovanú na vyjadrenie k správnej žalobe s'ťažovateľa a predloženie administratívneho spisu.

2.3. Krajský súd zaslal 10. januára 2022 s'ťažovateľovi vyjadrenie žalovanej zo 4. januára 2022 s tým, že mu umožnil vyjadriť sa k nej v stanovenej lehote.

2.4. Výzvou z 15. marca 2022 krajský súd upozornil žalovanú na možnosť podania dupliky k doručenej replike s'ťažovateľa.

2.5. Krajský súd vyhlásil 6. apríla 2022 rozsudok č. k. 8 Sa 88/2019-73, ktorým žalobu s'ťažovateľa ako nedôvodnú zamietol podľa § 190 Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“).

II.

Argumentácia s'ťažovateľa

3. Proti postupu krajského súdu podal s'ťažovateľ ústavnú s'ťažnosť, v ktorej namieta neprimeranú doterajšiu dĺžku napadnutého konania. Z dôvodu nečinnosti krajského súdu sa s'ťažovateľ obrátil so s'ťažnosťou na prietahy v konaní na predsedu krajského súdu, ktorý v odpovedi z 25. januára 2022 uznal vznik prietáhov v trvaní 25 mesiacov spôsobených personálnou poddimenzovanosťou správneho kolégia krajského súdu a tiež mimoriadnou situáciou spojenou s pandémiou ochorenia COVID-19. S'ťažovateľ zastáva názor, že vec nie je po faktickej ani právnej stránke zložitá, pričom ide o vec patriacu medzi agendu týkajúcu sa prostriedkov na živobytie, preto sa zo strany konajúceho súdu vyžaduje osobitná rýchlosť konania.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a replika s'ťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu

4. Krajský súd vo vyjadrení k ústavnej s'ťažnosti č. k. 1SprV/179/2022 z 29. apríla 2022 odkázal vo vzťahu k vecnej stránke ústavnej s'ťažnosti na pripojené vyjadrenie zákonnej sudkyne [REDACTED] z 28. apríla 2022.

4.1. Konajúca sudkyňa poukázala na príslušné zákonné ustanovenia týkajúce sa mimoriadnej situácie spojenej s ochorením COVID-19, podľa ktorých sa pojednávania v správnom konaní vykonávali len vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia, pričom vec s'ťažovateľa nebola vecou, ktorá by nezniesla odklad. Podrobne sa vyjadrila k neúmernej zaťaženosti správneho súdneho oddelenia krajského súdu a zdôraznila extrémnu náročnosť a rozsah správnej

samosudcovskej agendy. Za podstatnú skutočnosť v napadnutom konaní považovala to, že vo veci sťažovateľa bol 6. apríla 2022 vyhlásený rozsudok, ktorým bola jeho správna žaloba zamietnutá.

III.2. Replika sťažovateľa

5. Sťažovateľ právo podať repliku k vyjadreniu krajského súdu, ktoré mu bolo spolu s výzvou ústavného súdu účinne doručené 5. mája 2022, nevyužil.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

6. Predmetom posúdenia ústavného súdu bol v danom prípade postup krajského súdu v napadnutom konaní z hľadiska existencie a príčin vzniku zbytočných prietahov, a teda či jeho postupom došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a tiež jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru).

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

9. Povinnosť správneho súdu a jeho sudcu konať rýchle a hospodárne podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp správneho súdneho konania v § 5 ods. 7 SSP a povinnosť konať bez prietahov i v čl. 17 Civilného sporového poriadku, ktorý je premietnutý aj do § 5 ods. 1 SSP. Aj správny súd je teda povinný postupovať v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzať zbytočným prietahom, konať hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) a s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (rozsudok ESLP vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko, m. m. II. ÚS 32/02, III. ÚS 241/2017, IV. ÚS 187/07). V zmysle uvedených kritérií ústavný súd posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

Právna a faktická zložitosť veci

11. Pokiaľ ide o prvé kritérium, t. j. právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o správnych žalobách v sociálnych veciach patrí medzi štandardnú agendu správneho súdnictva, pričom tento typ konania je regulovaný pomerne podrobnou právnou úpravou (tretia hlava Správneho súdneho poriadku) a tiež príslušnou judikatúrou, a preto napadnuté konanie z tohto uhla pohľadu nemožno považovať za právne zložité. Vec podľa názoru ústavného súdu nevykazuje ani skutkovú zložitosť, keďže skutkový stav veci bol v podstate ustálený, krajský súd mal k dispozícii administratívny spis žalovanej a vec tak nevyžadovala vykonanie komplikovaného dokazovania.

Správanie účastníka konania

12. Ďalším ústavným súdom posudzovaným kritériom je správanie sťažovateľa v napadnutom konaní. V danom prípade ústavný súd pri skúmaní obsahu spisu krajského súdu nezistil také správanie sťažovateľa, ktoré by bolo možné hodnotiť ako negatívny faktor prispievajúci k celkovej dĺžke napadnutého konania. Je možné konštatovať, že sťažovateľ sa o svoju vec aktívne zaujímal, keď sa 1. decembra 2021 so svojou sťažnosťou na prietahy v konaní obrátil na predsedu krajského súdu, ktorý ju vyhodnotil ako dôvodnú.

Postup súdu v napadnutom konaní

13. Tretím hodnotiacim kritériom bol samotný postup krajského súdu v napadnutom konaní. Z priebehu napadnutého konania popísaného v bode 2 odôvodnenia tohto nálezu vyplýva, že po podaní správnej žaloby (13. novembra 2019) zostal krajský súd podstatnú časť konania absolútne nečinný, pričom až 3. decembra 2021 vyzval žalovanú na vyjadrenie sa k správnej žalobe sťažovateľa a zaslal administratívneho spisu. Bezodôvodná a absolútna nečinnosť konajúceho správneho súdu tak predstavovala takmer 25 mesiacov, čo s ohľadom na predmet napadnutého konania (preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej o zániku nároku na materské) nemožno považovať za ústavne akceptovateľné. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva patria veci sociálneho zabezpečenia medzi tzv. privilegované typy konania, ktoré vo všeobecnosti vyžadujú postup konajúceho súdu s osobitnou starostlivosťou a rýchlosťou (napr. rozhodnutie vo veci Styranski proti Poľsku z 30. 10. 1998, sťažnosť č. 28616/95), čo napokon uznala aj zákonná sudkyňa vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti. Napriek tomu však postup krajského súdu v danom prípade tejto požiadavke nezodpovedal.

14. Je súčasne potrebné poznamenať, že hoci významná časť napadnutého konania spadala do obdobia poznačeného objektívnou skutočnosťou spojenou s pandemickou situáciou spôsobenou ochorením COVID-19 a naň nadväzujúcimi zákonnými obmedzeniami vydanými v záujme zamedzenia šírenia tohto ochorenia, samotné protipandemické opatrenia nemohli mať na napadnuté konanie taký limitujúci vplyv ako v iných súdnych konaniach, pretože správny súd nebol pri rozhodovaní viazaný potrebou dokazovania alebo vykonávania úkonov za účasti účastníkov konania.

15. S ohľadom na už zmienené obdobie významnej nečinnosti krajského súdu zastáva ústavný súd názor, že krajský súd nepostupoval v napadnutom konaní v súlade s požiadavkou na prejednanie veci bez zbytočných prietahov.

16. Súčasne však nebolo možné nezohľadniť tú okolnosť, že po tom, čo sťažovateľ adresoval predsedovi súdu sťažnosť na prieťahy v konaní, krajský súd pristúpil k vykonaniu všetkých potrebných procesných úkonov (§ 105 a § 106 SSP) a následne v pomerene krátkom čase o správnej žalobe sťažovateľa rozhodol rozsudkom č. k. 8 Sa 88/2019-73 zo 6. apríla 2022 (t. j. necelé dva mesiace po podaní ústavnej sťažnosti, pozn.). Predmetná aktivita sťažovateľa tak nepochybne mala vplyv na ďalší, už plynulý postup krajského súdu, čo vzal ústavný súd do úvahy pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia.

17. Vo vzťahu k predsedom krajského súdu, resp. zákonnou sudkyňou opísanej zložitej situácii na krajskom súde v súvislosti s vybavovaním agendy správneho súdnictva ústavný súd už len dodáva, že akékoľvek systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzenú personálne kapacity príslušných súdov (napr. III. ÚS 85/2019, I. ÚS 21/2020). Inak povedané, chronická preťaženosť všeobecných súdov nemôže ospravedlniť neprimeranú dĺžku konania pred týmito súdmi (pozri rozhodnutie Klein proti Nemecku z 27. 7. 2000, sťažnosť č. 33379/96, bod 43). Aj ESLP vo svojej judikatúre opakuje, že zmluvné štáty sú povinné organizovať svoje právne systémy takým spôsobom, aby ich súdy mohli garantovať právo každého na konečné rozhodnutie v primeranej lehote (rozsudok Buchholz proti Nemecku zo 6. 5. 1981, sťažnosť č. 7759/77).

18. Po zohľadnení dĺžky napadnutého konania a komplexnom posúdení všetkých okolností daného prípadu (najmä predmetu konania, správania sťažovateľa a postupu krajského súdu) tak možno uzavrieť, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní boli spôsobené zbytočné prieťahy, čím došlo k zásahu do základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výrokovej časti nálezu).

V.

Príkaz konať vo veci a primerané finančné zadost'učinenie

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

20. Prieťahy či nečinnosť súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieťahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prieťah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadost'učinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

21. Hoci ústavný súd rozhodol, že sťažovateľom namietané základné právo podľa čl. 48 ods. 2, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu boli porušené (bod 1 výroku nálezu), ústavný súd vo výroku tohto nálezu v tomto štádiu konania neprikázal, aby krajský súd vo veci konal bez zbytočných prieťahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy. Reflektoval tak na skutočnosť, že v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti krajský súd už o správnej žalobe sťažovateľa rozhodol rozsudkom č. k. 8 Sa 88/2019-73 zo 6. apríla 2022, ktorý bol právnomu zástupcovi sťažovateľa účinne doručený 5. mája 2022.

22. Ústavný súd v danom prípade pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu. Berúc do úvahy charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie sumy 600 eur za primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy (bod 2 výroku tohto nálezu).

23. Ústavný súd súčasne v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde nevyhovel tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťučinenie nad sumu priznanú ústavným súdom, t. j. nad sumu 600 eur (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

25. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania a výpočte odmeny za právne služby ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 13a ods. 1, § 16 ods. 3 vyhlášky).

26. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) á 193,50 eur a režijný paušál 2-krát á 11,63 eur. Ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 82,05 eur, pretože právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH.

27. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku), a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 19. mája 2022

Miloš Maďar
predseda senátu